

XXIX. županijsko Natjecanje iz hrvatskoga jezika

20. ožujka 2024.

treći (III.) razred

zaporka

--	--	--	--	--	--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

90	
----	--

Upute natjecateljima koji ispit pišu na papiru

1. Ispit se piše 90 minuta.
2. Prije rješavanja ispita treba čitljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
3. Natjecatelj zaporku treba napisati na manju i na veću omotnicu te na prvu stranicu ispita.
4. Ispitne zadatke treba pažljivo pročitati.
5. Treba pažljivo slijediti upute u zadatku.
6. Rješenja treba upisivati kemijskom olovkom crne ili plave boje na za to predviđena mjesta. Tinta se ne smije moći obrisati.
7. Ako natjecatelj želi izmijeniti odgovor, treba ga precrtati, dopisati istom kemijskom olovkom novi odgovor te podizanjem ruke pozvati dva člana Povjerenstva koja nadziru pisanje. Oba člana trebaju odmah pred natjecateljem parafirati izmjenu odgovora. **Svaki natjecatelj smije u cijelome ispitu imati najviše tri izmjene.**
8. Odgovori ne smiju biti pisani velikim tiskanim slovima.
9. Odgovori trebaju biti pravopisno i gramatički točni.
10. Nakon završetka pisanja ispit, radni papir i manju omotnicu treba staviti u veću omotnicu, koju treba predati članu Povjerenstva.
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka natjecatelj ima pravo uvida u ispit i pravo na pismenu žalbu.

Želimo Ti uspjeh na Natjecanju!

Županijsko povjerenstvo:

1. _____
(predsjednik Županijskoga povjerenstva)
2. _____
(član Županijskoga povjerenstva)
3. _____
(član Županijskoga povjerenstva)

1. Upiši pisanim slovima, prema pravopisnim pravilima o pisanju velikoga i maloga početnog slova, dijelove rečenica otisnute ispod crte velikim tiskanim slovima.

Ivanina kuća bajke jedinstven je _____

(MULTIMEDIJSKI INTERAKTIVNI CENTAR)

za posjetitelje koji slavi bajke i svekoliko bajkovito stvaralaštvo. Smještena je u drevnome Frankopanskom kaštelu, _____

(RENESANSNOJ UTVRDI)

u gradu Ogulinu na _____, koji je

(TRGU HRVATSKIH RODOLJUBA)

nazvan i _____ jer je u prošlosti služio za trgovanje. Ivanina

(ŽITNIM TRGOM)

kuća bajke potaknula je stvaranje jedinstvene baze podataka o bajkama, bajkopiscima, zapisivačima i istraživačima bajke u Europi i svijetu, a uz sufinanciranje

(MINISTARSTVA KULTURE I MEDIJA REPUBLIKE HRVATSKE)

osmišljen je i program _____,

(BAJKE ZA LAKU NOĆ)

koji objedinjuje radionice čitanja i snimanja odabranih bajka.

6	
---	--

6	
---	--

2. Pročitaj sljedeći tekst i na crte ispod teksta upiši gramatički i pravopisno točno riječi u kojima su pogrešno upotrijebljeni *ije/je/e/i*.

Ivanino ogledalo bijeli je papir bilježnice. Sljedeći svoj unutarnji glas, otkrivajući dijelove svojega krhkog bića, pokušava prodrjeti dublje od onoga što se vidi na površini i pripovijednim žarom svidjeti se čitatelju koji će pokazati razumjevanje za njezina djela.

_____	_____
_____	_____

4	
---	--

3. Zaokruži slovo ispred dviju rečenica u kojima su svi pravopisni znakovi točno upotrijebljeni.

A. Ivana Brlić-Mažuranić hrvatska je književnica (Ogulin 18. 4. 1874. – Zagreb 21. 9. 1938).

B. Obitelj je bila učena, pa je Ivana od najmlađe dobi dobivala pouku iz književnosti, glazbe i jezika.

C. Nakon udaje za političara Vatroslava Brlića, preselila se iz Zagreba, u kojemu je živjela 1878. – 1892., u Slavonski Brod.

D. Njezina želja za pisanjem bila je tolika, da nakon djedove smrti ubacuje u njegovu ostavštinu svoju pjesmu, u nadi da će biti objavljena pod djedovim imenom.

E. Tijekom Prvoga svjetskog rata Ivana se brinula za ranjenike, ali se u njezinim pismima provlači uvijek ista, vječita briga za djecu, pogotovo za onu koja se školuju u Zagrebu.

2	
---	--

6	
---	--

U zadatcima od 4. do 15. odgovore upiši na crte.

4. Odredi denotativno i konotativno značenje imenice *jabuka* na temelju sljedećih rečenica.

Kolači od jabuka i čaša mlijeka svaku večer obilježili su djetinjstvo Ivanine djece, a jabuka je čest motiv u njezinim bajkama. Tako je zlatna jabuka u bajci dana u ruke Palunkovu djetetu Vlatku i simbolizira obilje.

denotativno značenje – _____

konotativno značenje – _____

2	
---	--

5. Pročitaj sljedeći tekst i odredi kojoj vrsti leksema s obzirom na vremensku raslojenost pripadaju podcrtane riječi.

U vrijeme rođenja i stvaralaštva Ivane Brlić-Mažuranić u aktivnome leksičkom sloju bile su riječi koje se danas više ne upotrebljavaju. Kad se Ivana rodila, Vladimir Mažuranić obavlja posao državnoga odvjetnika, a njegov otac Ivan Mažuranić godinu dana prije postaje banom Banske Hrvatske. Jedan od važnih Mažuranićevih banskih poteza svakako je priprema i donošenje *Zakona ob ustoju pučkih škola i preparandija za pučko učiteljstvo u Kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji*. Djed je imao veliki utjecaj na odgoj svoje unuke i stalno je isticao kako je važno da djeca budu zdrava i da se što više kreću. Tako je kasnije i Ivani bilo važno da njezina djeca nakon zabavišta (ondašnji naziv za dječji vrtić), dio dana provedu na gombalištu, otvorenome prostoru za zajedničko vježbanje djece.

historizam – _____, _____

arhaizam – _____, _____

4	
---	--

6	
---	--

6. Pročitaj rečenicu i riješi zadatke.

Da je Regoč viknuo **od žalosti**, potreslo bi se podzemlje i ugasila bi se sasvim svjetiljka – nestala bi i ona mala svijetla **krijesnica** kraj hladne Kosjenke.

(Prema: Ivana Brlić-Mažuranić, *Regoč*)

a) Odredi vrstu podcrtanim riječima.

da – _____

sasvim – _____

svijetla – _____

kraj – _____

b) Odredi sintaktičku službu masno otisnutim riječima.

od žalosti – _____

krijesnica – _____

c) Ispiši nesamostalni rečenični dio koji je prema vrsti riječi zamjenica.

7	
---	--

7	
---	--

7. Odredi vrste nezavisnosloženih ili zavisnosloženih rečenica. Dovoljno je napisati, primjerice, mjesna.

Bijaše dobar komad puta do onoga mjesta gdje bijahu pčelci.

Toliko se sagibao da je osjetio bol.

Iako Sunce već bješe granulo, u šumi bijaše još nekud tamno i nemilo.

Nijesu jedan drugomu znali pripovijedati o svijetu, pa se još više obneveseliše.

4	
---	--

8. Dopuni rečenice oblicima imenica u skladu s gramatičkom normom.

Nakon majčine i suprugove smrti Ivaninoj sestri _____ (Alka) umire kći Thea, stoga Ivana postaje tjeskobna i razdražljiva te upada u ponor depresije kao Alisa u rupu trčeći za bijelim _____ (zec). Takva _____ (pesimist) svi su se radije klonili. Unatoč _____ (tuga) za najbližima utjehu je pronalazila u svojoj dvogodišnjoj djevojčici.

Nažalost, i manjak _____ (novac) bio je velik obiteljski problem. Potkraj života putuje u Ženevu, gdje ju je impresionirao jedan strani ministar vanjskih poslova u _____ (Liga) naroda.

6	
---	--

10	
----	--

9. Odredi podcrtane glagolske oblike. (Nije potrebno odrediti lice i broj.)

Ali Regoča bijaše od žalosti tako stisnulo u grlu da nije mogao viknuti, nego on pruži svoju silnu ruku i polagano dohvati hladnu Kosjenku i položi je na svoj dlan te je grijaše i grijaše među oba dlana kao zimsku ptičicu. (...) A onda mahnu Kosjenka glavom, i plamen na svjetiljci još jače zasvijetli. (...)

– Eto nas, Regoču, pod šumom ukraj zlatnih polja! – klikne Kosjenka.

(Ivana Brlić-Mažuranić, *Regoč*)

bijaše stisnulo – _____

nije mogao – _____

grijaše – _____

mahnu – _____

klikne – _____

5	
---	--

10. Preoblikuj aktivno glagolsko stanje u pasivno.

Pročitat ću bajku. _____

Dajte ljubav djedu! _____

2	
---	--

7	
---	--

11. Dopuni rečenice zadanim oblicima pomoćnih glagola.

Napokon _____ u Ogulinu jer _____

(*biti*, imperfekt, 1. l. mn.)

(*htjeti*, aorist, 1. l. mn.)

upoznati rodni grad Ivane Brlić-Mažuranić. Ogulin _____ smješten

(*biti*, prezent, 3. l. jd., nenaglašeni oblik)

u Karlovačkoj županiji, a _____ ga izgradila plemićka obitelj

(*biti*, imperfekt, 3. l. jd.)

Frankopan krajem 15. stoljeća. Opet _____ ga rado posjetili.

(*biti*, aorist, 1. l. mn.)

5	
---	--

12. Pročitaj naslove djela Ivane Brlić-Mažuranić i riješi zadatke.

Kako je Potjeh tražio istinu, Regoč, Ribar Palunko i njegova žena, Sunce djever i Neva Nevičica, Šuma Striborova, Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica

a) Ispiši sintagmu u kojoj je apozicija u različitome rodu u odnosu na imenicu koju dopunjuje.

b) U kojoj je od podcrtanih imenica u genitivu jednine prisutan nepostojani a?

2	
---	--

7	
---	--

13. Odredi oblikotvornu (gramatičku) i tvorbenu (rječotvornu) osnovu podcrtanih riječi.

Tako bili mlinar i mlinarica, a oboje bili tvrda i krivična srca. Kad bi careve sluge donijele žito, da se samelje, mlinar samelje žito, ništa ne uzme za platu i još pošalje caru milošte, samo da se umili silnom caru i njegovoj kćeri, oholjoj carevni.

(Ivana Brlić-Mažuranić, *Sunce djever i Neva Nevičica*)

	oblikotvorna (gramatička) osnova	tvorbena (rječotvorna) osnova
mlinar	_____	_____
mlinarica	_____	_____
caru	_____	_____
carevni	_____	_____

8	
---	--

8	
---	--

14. Tvorbeno analiziraj podcrtane riječi.

Bili pak unuci sad već poveliki momci, djedu do ramena i poviše ramena. Zvali se oni: Ljutiša, Marun i Potjeh.

(Ivana Brlić-Mažuranić, *Kako je Potjeh tražio istinu*)

a) poveliki

preoblika – _____

tvorbeni način – _____

b) Ljutiša

preoblika – _____

tvorbeni način – _____

4	
---	--

15. Ispiši iz teksta dvije tvorenice nastale slaganjem.

Izložbeni prostor sačinjen je od bakrotiska i preslika originalnih fotografija i dokumenata mnogopoštovanih romanopisaca.

2	
---	--

6	
---	--

U zadatcima višestrukoga izbora od 16. do 18. samo je jedan odgovor točan. Pročitaj tekst pa zaokruži slovo uz točan odgovor.

Omaha običaj je koji neke seoske žene drže i danas. Vjerovalo se da voda što se omahuje s vilinskoga kola ima čarobnu moć, pa su žene takvu vodu držale čudotvornom i u njoj kupale djecu da bi se od njih odmahivalo zlo.

(prema: Nives Opačić, *Nepoznanice uz Ivanu Brlić-Mažuranić*)

16. Što zajedno čine podcrtane tvorenice?

- A. tvorbeni šav
- B. tvorbenu osnovu
- C. tvorbenu sastavnicu
- D. tvorbenu porodicu

1	
---	--

17. Kojim tvorbenim načinom nastaje tvorenica *čudotvoran*?

- A. prefiksalnom tvorbom
- B. prefiksalno-sufiksalnom tvorbom
- C. složeno-sufiksalnom tvorbom
- D. preobrazbom

1	
---	--

18. Koja je tvorbeni osnov tvorenice *vilinskoga*?

- A. *vil-*
- B. *vili-*
- C. *vilin-*
- D. *vilinsk-*

1	
---	--

3	
---	--

19. Pročitaj sljedeću kolumnu i označi dijelove teksta s obzirom na strukturu kolumnne, smislenu i logičku povezanost ulomaka. Upiši na označene crte redni broj sljedećih dijelova teksta:

1. naslov, 2. nadnaslov, 3. podnaslov, 4. uvod, 5. središnji dio, 6. završi dio.

_____ Autorica je sama otkrila zašto je napisala *Priče iz davnine* (1916). „Kad je počela dorašćivati četica moje djece i kad se u njih pojavila običajna u to doba želja za čitanjem – učinilo mi se ujedanput da sam našla točku gdje se moja želja za pisanjem izmiruje s mojim shvaćanjem dužnosti.” Naravno, za svoju je djecu napisala tih osam bajkovitih priča, objašnjavajući im samo ono što je držala da neće razumjeti, prije svega imena nekih likova. Tako je objasnila tko je *Bjesomar*, navodeći kako se u svim pričama oslanjala mahom na slavensku mitologiju. Tim su imenom Slaveni u nekim krajevima zvali vladara zlih i opakih sila. *Svarožić* je pak predstavljao Sunčevu svjetlost u liku prekrasna mladića. *Zora-djevojka* plovi zorom morem u zlatnome čunu sa srebrnim veslom, a stan joj je na otoku Bajanu, dok *Kralj Morski* stoluje pod morem.

_____ **Nepoznanice uz Ivanu Brlić-Mažuranić**

_____ *Nedavno sam se bavila Pričama iz davnine Ivane Brlić-Mažuranić, pa sam uočila da mnoge riječi koje je upotrijebila u tim vrlo maštovitim i jezično bogatim pričama današnji čitatelji više ne razumiju.*

_____ U proljetnom mjesecu travnju rođena je na njegov 18. dan 1874. godine hrvatska književnica Ivana Brlić-Mažuranić, u meni dragu Ogulinu, gradu s kojim drugujem već niz godina, čak i u vremenima koja ni njemu ni meni nisu baš išla na ruku. Čini se da mi je od svih mojih suradnji ova s Ogulinom tako ugodna. I to ne samo zbog bajki.

_____ **RAKOVA DJECA NIVES OPAČIĆ**

_____ A obične riječi koje u bogatu leksičkom arsenalu Ivane Brlić-Mažuranić više ne razumijemo (ili za koje urednici misle da im treba objašnjenje)? Evo nekih od njih! *Krčevina*, tlo očišćeno od drveća, grmlja i sl. Čini se da onda ne znamo ni glagol *krčiti*,

raskrčiti, prokrčiti. Obodriti, ohrabriti. Bolje da pridjev *bodar* i ne spominjem. Jasno je da *opanci* više nisu u modi, pa ni *opute*, vezice kojima se vežu. No ne znamo ni što je *loboda*, pa nam je prodaju kao mladi špinat. Mnogo je tu *stupica*, za koje valjda više i ne znamo da su zamke.

(prema: Nives Opačić: *Nepoznanice uz Ivanu Brlić-Mažuranić*, časopis *Vijenac*)

6	
---	--

6	
---	--

20. Pročitaj prvi i drugi tekst i riješi zadatke ispod tekstova.

Pekmez od šljiva

Prvi tekst: Zanima vas kako napraviti ukusan domaći pekmez od šljiva?

Naučit ćemo vas postupak i pokazati vam recepte koje su upotrebljavale naše bake. Jedite ga izravno iz staklenke svaki put kad poželite nešto zdravo i slatko, dodajte ga u kolače i na biskvite, upotrebljavajte kao premaz, nadjenite njime palačinke, krafne ili kiflice.

Uživajte u rapsodiji okusa i pripremite sami svoj pekmez prema najboljim receptima. Odaberite svoju najdražu inačicu – sa šećerom ili bez šećera skuhan tradicionalnom metodom na štednjaku.

Želite li pripremiti pekmez od šljiva na jednostavniji način, isprobajte recept za pekmez od šljiva sa šećerom ili bez šećera pečen u pećnici. Stavite šljive u lim za pečenje, nekoliko puta promiješajte i dobit ćete ukusan i gust pekmez. Šljivama u ovome slučaju možete dodati i malo ruma ili začina, poput cimeta, no toliko je ukusan da mu jednostavno ništa od toga nije potrebno. Poigrajte se i sami začinima, možda vas i neka vaša inačica oduševi.

Drugi tekst: Karakteristike šljive

Šljiva (lat. *Prunus domestica* L.) pripada skupini listopadnih stabala, porodici ruža (lat. *Rosaceae*). Uzgaja se zbog ukusnih tamnih i mesnatih plodova koji rastu na dvogodišnjim i trogodišnjim granama. Plodovi su plave, ljubičaste, žute i crvene boje, ovalnoga su oblika i dugi od 2 do 7,5 cm. Unutar ploda nalazi se tvrda, glatka i plosnata koštica, koja se lako odvaja od zelenožutoga sočnog mesa. Hrvatska se istaknula ekološkim uzgojem šljiva, od kojih prednjači svima dobra poznata sorta bistrice.

(prema: <https://www.mojazimnica.hr/pekmez-od-sljiva/>)

a) Usporedi obilježja prvoga i drugoga teksta s obzirom na namjenu, svrhu, oblik i jezična obilježja tako da uz svako navedeno obilježje napišeš na crtu na koji se tekst odnosi.

Napomena: Neka se obilježja mogu odnositi na oba teksta, a neka ni na jedan tekst.

npr. – kolokvijalizmi – nijedan tekst

- subjektivnost autora – _____
- dominantno opisni tekst – _____
- raspravljački elementi – _____
- dominantno pripovjedni tekst – _____
- dominiraju imperativi – _____
- komercijalna svrha – _____
- neprekinuti tekst prema obliku – _____
- uporaba naziva – _____
- obezličeni prezentski oblici – _____
- upućivački tekst – _____

10	
----	--

b) Ispiši sintagmu kojom se upućuje na to da je pekmez od šljiva vrhunski gastronomski doživljaj.

1	
---	--

11	
----	--

c) Koje se obilježje odnosi na klasičan način pripreme pekmeza od šljiva?

Zaokruži točan odgovor.

- A. obvezno dodavanje ruma i cimeta
- B. obvezna priprema bez šećera
- C. kuhanje na štednjaku
- D. pečenje u pećnici

1	
---	--

d) Podcrtaj u tekstu *Karakteristike šljive* rečenice koje su povezane paralelnom tekstnom vezom.

1	
---	--

e) Ispiši iz jednoga od polaznih tekstova naziv.

1	
---	--

f) Upiši sinonimni izraz podcrtanoga glagola u primjeru: prednjači sorta bistrice.

1	
---	--

g) Upiši hiperonim riječima *ljeto*, *jesen*.

1	
---	--

5	
---	--

h) Ispiši jedan par prijedložnih antonima iz prvoga teksta.

1	
---	--

i) Koja je vrsta zavisnosložene rečenice upotrijebljena u naslovu prvoga teksta?

1	
---	--

2	
---	--